

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. I. Matrimonia clandestina antiquitùs semper fuerunt prohibita; non
semper irrita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](#)

CONCLUSIO I.

Matrimonia clandestina antiqui-
tus semper fuerunt prohibi-
ta; non semper irrita.

DE hac Conclusione, tam quod primam partem, quam etiam quoad secundam, non est relietus dubitandi locus. Ecce prima prohibitio, scripto tradita ab Evaristo Papa Epist. 1. (& refertur cap. Alter, 30. q. 5.) ibi: Similiter custoditum & traditum habemus, in uxor legitime viro jungatur. Alter enim legitimum (ut a Patribus accepimus, & a S. Apostolis, eorumque Successoribus traditum invenimus) non sit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem videntur habere, & a quibus custoditur, uxor petatur, & a parentibus aut propinquioribus sponetur, & legibus detur; & suo tempore Sacerdotaliter (ut mos est) cum precibus & oblationibus a Sacerdotie benedicatur & paronymis (in conseruando docet) custoditur, & conficiatur a proximis; tempore congruo peita, legibus detur, & solemniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus videntur, & calix atem custodiunt, ut bene fobos generentur, & Domino in actibus suis placeant. Taliter enim & Domino placement, & filios non spurious, sed legitimos atque haereditates generabant.

Quapropter filii charissimi & merito illibates, fide Catholica suffragante, ita peracta, legitime seitate esse connubia. Alter vero presumpta, non coniugia, sed aut adulteria, aut concubinia, aut stupra, aut fornicatione, potius quam legitima coniugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima. Haec tenus Pontifex.

De hoc decreto, an sit solùm prohibens, an verò etiam irritans, vide quæ diximus Sect. 5. Conclus. 3. ubi de Matr. inito sine consensu parentum, cuius etiam ibi meminit Evaritus. Si non est irritans respectu hujus Matrimonii, ut ibi ostendimus non esse, nequecir irritans respectu Matrimonii clandestini. Ad veritatem tamen nostræ Conclus. sufficit, ut sit prohibens.

Dixi autem consulco: *Prima prohibitio scripto tradita;* quia hanc constitutionem ab Apostolis emanasse sine scripto per traditionem, fatis significavit ista verba: *Ut à Patribus accepimus, & à S. Apostolis &c.* Et procedente tempore à multis Pontificibus & Conciliis haec constitutio confirmata fuit; ut proinde, quævis sit prima, non tamen unica seu sola. Confirmationes illæ videri possunt apud Pontium supra n. 2.

Subscribo eam, quæ habetur in jure comuni cap. 3. de Clandest. Despons. Cum in-

bibito copula conjugalis, sit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus strin-
gitio innoc. 3. c. fin. de
vestigiis inherendo, clandestina conjugia peni-
tis inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sa-
cerdos talibus interesse presumat. Quare spe-
cialem quorundam locorum consuetudinem ad
alta generaliter propagando. Statuimus, ut,
cum Matrimonia fuerint contrahenda, in Ec-
clesiis per Presbyteros publice proponantur, com-
petenti termino præsentio: ut infra illum, qui
voluerit & valuerit, legitimum impedimen-
tum opponat: & ipsi Presbyteri nihilominus invenient, utrum aliquod impedimentum ob-
sistat. Ita Innoc. III. in Concilio generali
Lateranensi cap. 51.

Porrò novissime Concil. Trident. hanc
veritatem aperiissime declaravit sess. 24. in Hanc veri-
Decreto de reform. Matr. c. 1. sequentibus tatem aperi-
verbis: *Tametsi dubitandum non est, clande-
stina Matrimonia libero contrahendum con-
fensa facta, rata & vera esse Matrimonia,*
quamdui Ecclesia ea irrita non fecit (per hanc
loquendi formulam, inquit Pallavicinus
Histor. Concilii Trident. lib. 23. c. 8. illæ-
sa in se relicta est utraque opinio, an ea irri-
ta fecerit, nec ne Evaritus) & proinde iure
damnandi sint illi, ut eos Sancta Synodus ana-
themate damnat, qui ea vera ac rata esse negant
&c. nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissi-
mis causis illa semper detestata est, atque prohibi-
buit.

Rogas; quæ sint illæ justissime causæ? 9.
Responsio patet ex iis, quæ dixit Lotaringus in Concilio Trident. dum quereretur, an Ecclesia postea irritare Matrimonia clan-
destina, utputa: Quævis non expenderen-
tur offensæ, quæ in Deum inde provenie-
bant, sed solùm civilis status detimenta, li-
quid cognosci, non utilitatem modò, sed ex-
tremam necessitatem, ea irrita faciendi. Pra-
terea; amitti cuncta bona, quæ in Remp.
redundant, ex legitimorum conjugiorum in-
stitutione, & ex vagorum prohibitione. Qua-
tuor numerari hujusmodi bona: Cognatio-
num unitatem, Fidem conjugalem, Benefi-
cium proli & Gratiam Sacramenti. Amitti
maritalem fidem, dum alter conjugum arbit-
ratu suo potens nodum conjugalem negare,
sapè illum, si non coram Deo, ante confe-
ctum hominum præcidebat, atque adulter-
am quasi uxorem, impunè in torum induce-
bat, uxore veluti concubinâ repudiā. Prae-
terea; Ecclesiæ occasionem frequenter præbe-
ri, rejiciendi veri conjugii, & adulterii tan-
quam veri conjugii comprobandi. Bonum
proli amitti, quandoquidem sapè conting-
ebat, liberos legitimos despici tanquam no-
thos; nothos verò tanquam legitimos ante-
ferri: ac denique ob tam grave delictum, Sa-
cramenti gratiam in sceleris fortes converti.

614 *Disput. II. De Contractu & Sacramento Matrimonii.*

Pallavicinus, Hist. Trident. lib. 22. cap. 4.

10.
Item ex
Sanchez.
Prima.

Atque haec causa ter coincidunt cum illis, quas enumerat Sanchez supradisp. 3. n. 3. dicens. Prima causa est; quia religio Sacramenti postulata, ut magnâ reverentia & deliberatione, assistente ministro Ecclesiae recipiatur: sèpè autem contingebat, clam absque deliberatione, necessaria ad rem tam arduam, contrahiri, unde facilis penitentia Matrimonii contracti, discordiæque apud conjuges oriebantur.

Secunda.

Secunda; quia Matrimonium clandestinum ex modo contrahendi adversatur fidei ipsius; facile enim erat alterutri conjugum alii commisceri citra adulterii notam: adversatur etiam indissolubilitati, sèpè enim cum incognitum esset Ecclesiae, transibant conjuges ad alias nuptias invalidas, & permanebant in adulterio usque ad mortem. Adversatur etiam bono prolixi, quam negare non est difficile, cum uxor probare conjugium nequeat.

Tertia. & 4.
Tertia.

Tertia; quia sèpè virgines parentem metu Matrimonia consummata negabant, aliisque nubebant, vel invitæ in monasterium includebantur. Quarta; quia indè multa discordiæ inter contrahentium consanguineos oriebantur.

Vtima.

Tandem; quia plerumque contrahentes latent impedimenta aliqua, quæ publicè initio Matrimonio detergerentur, nec Matrimonia inita contraherentur. Ita Sanchez.

Rogas rursum; ubi Ecclesia semper fuerit detestata atque prohibuerit Matrimonium clandestinum? Jam supradecagamus decreta Evaristi, & Innocenti, & plura videri possumunt, sicut dixi, apud Pontium supradisp. n. 2. quæ brevitatibus omittimus.

12.

Matrimonia
clandestina
non semper
fuisse irri-

Verum (prosequitur Trident.) cum S. Syndodus animadveriat, prohibitions illas propter hominum inobedientiam jam non prodeat, & gravia peccata perpendat, quæ ex iisdem clandestinis conjugii ortum habent; præfertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraservant, reliquæ, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo, cum ab Ecclesia, quæ de occulis non judicat, succurrere non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur; iacuimus Sacri Lateranensis Concilii, sub Innoc. III. celebrati, vestigis inhærendo precipit, ut in posterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parochio tribus continuis diebus festiis, in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum.

Per quæ profectò verba, satis clare significat Tridentinum secundam partem nostræ Conclusionis; videlicet, Matrimonia clandes-

tina antiquitus non semper fuisse irrita, alioquin non viverent in perpetuo adulterio, qui priore uxore, cum qua clam contraherant, reliquæ, cum alia palam contraherent.

Quidquid ergo sit de tempore Evaristi, aut tunc ea irrita fuerint, ut putat Pontius supradisp. cap. 3. n. 2. nec ne, ut habet communio opini DD. certum est, tempore Tridenti valuisse conjugia clandestina. Alia non fuisse opus novâ dispositione irritare, & nulla fuisse controversia (que tamquam massa fuit, ut patet ex Pallavicino supradisp.) potestate Ecclesie irritandi ea Matrimonia.

Omitto Constitutionem Alex. III. quæ refertur cap. 2. de Clandest. defensione, & sic sonat: Si Matrimonia ita ecclesiæ contrahunt, quæ exinde legitima probatio non appareat; ii, quæ ea contrahant, ab Ecclesiæ sunt aliquatenus compellendi. Verum si prima contrahentium hoc voluerint publicare, rationabilis causa præpediat, ab Ecclesiæ da sunt, & comprobanda, tanquam a puncto in conspectu Ecclesie contracta.

Ubi Glossi verb. A principio: An quæ ab initio non valebat; ita tempore lexit, sup. de Elect. Quod sicut §. 5. Secundum. Arg. contra sup. de Elect. Dicitur. Iacobus supradisp. de Censi. Scientes. Sed hinc in principio valebat quod Denuo, licet non quod Ecclesiæ, sed nunc primò declaratur.

Video posse hic objici, quod habentur Non dubium, Cod. II. Natura non placet, offensum nullam conventionem, nullum contrahentem. (C. 1. 6. 1. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 997. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1097. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1197. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1223. 1224. 1225. 1225. 1226. 1227. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1231. 1232. 1233. 1233. 1234. 1235. 1235. 1236. 1237. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1241. 1242. 1243. 1243. 1244. 1245. 1245. 1246. 1247. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1251. 1252. 1253. 1253. 1254. 1255. 1255. 1256. 1257. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1261. 1262. 1263. 1263. 1264. 1265. 1265. 1266. 1267. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1271. 1272. 1273. 1273. 1274. 1275. 1275. 1276. 1277. 1277. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1281. 1282. 1283. 1283. 1284. 1285. 1285. 1286. 1287. 1287. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1291. 1292. 1293. 1293. 1294. 1295. 1295. 1296. 1297. 1297. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1301. 1302. 1303. 1303. 1304. 1305. 1305. 1306. 1307. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1311. 1312. 1313. 1313. 1314. 1315. 1315. 1316. 1317. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1321. 1322. 1323. 1323. 1324. 1325. 1325. 1326. 1327. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1331. 1332. 1333. 1333. 1334. 1335. 1335. 1336. 1337. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1341. 1342. 1343. 1343. 1344. 1345. 1345. 1346. 1347. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1351. 1352. 1353. 1353. 1354. 1355. 1355. 1356. 1357. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1361. 1362. 1363. 1363. 1364. 1365. 1365. 1366. 1367. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1371. 1372. 1373. 1373. 1374. 1375. 1375. 1376. 1377. 1377. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1381. 1382. 1383. 1383. 1384. 1385. 1385. 1386. 1387. 1387. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1391. 1392. 1393. 1393. 1394. 1395. 1395. 1396. 1397. 1397. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1401. 1402. 1403. 1403. 1404. 1405. 1405. 1406. 1407. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1411. 1412. 1413. 1413. 1414. 1415. 1415. 1416. 1417. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1421. 1422. 1423. 1423. 1424. 1425. 1425. 1426. 1427. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1431. 1432. 1433. 1433. 1434. 1435. 1435. 1436. 1437. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1441. 1442. 1443. 1443. 1444. 1445. 1445. 1446. 1447. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1451. 1452. 1453. 1453. 1454. 1455. 1455. 1456. 1457. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1461. 1462. 1463. 1463. 1464. 1465. 1465. 1466. 1467. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1471. 1472. 1473. 1473. 1474. 1475. 1475. 1476. 1477. 1477. 1478. 1479. 1479. 1480. 1481. 1481. 1482. 1483. 1483. 1484. 1485. 1485. 1486. 1487. 1487. 1488. 1489. 1489. 1490. 1491. 1491. 1492. 1493. 1493. 1494. 1495. 1495. 1496. 1497. 1497. 1498. 1499. 1499. 1500. 1501. 1501. 1502. 1503. 1503. 1504. 1

64.de. Reg 64. de Reg. in 6. Quæ contra ius sunt,
de Marr. contracto contra interdictum Ec-
clesie.

Potest etiam ratio reddi: quia quæ sunt
contra ius naturæ, prohibens factum, sunt
infœcta & irrita: ut quia ius naturæ prohibet
Matrimonium contrahere cum altera, post
contractum cum prima; id est etiam talis con-
tractus irritus est; ergo similiter actus huma-
næ legi prohibitus, eo ipso irritus est. Conse-
quentia live paritas probatur: quia idcirco
actus prohibitus jure naturali censetur irri-
tus, quia est in honeste & malus; nec est ve-
risimile, naturam sic esse institutam, ut quod
malum & in honestum est, sit aliquius valo-
ris & utilitatis. Similiter vero actus, humanæ
legi prohibitus, malus est & in honestus; nec
est verisimile corpus politicum sic esse insti-
tutum, ut mala & in honesta aliquius valo-
ris sint.

Et tandem confirmatur; quia si eum malum
in rebus naturalibus non habet aliquam cau-
salitatem, quia non ens; ita & in moralibus
non videtur malum posse aliquid efficere.

Sed hæc parvi sunt momenti; nam lex:
17. *Non dubium*, ad summum locum habet in
terris Imperii. Sed neque in foro Ecclesi-
stico, cum scriptum sit cap. *Ad Apostolicam*,
de Regularibus: *Multa fieri prohibentur, qua-*
si facta fuerint, obvincent roboris firmatam.
Quod ibi specificatur in Professione religio-
sa, que secundum iura nec fieri, nec recipi
debet infra tempus probationis; facta tamen
& recepta tenet. Jam autem constat, Matrimo-
nium, de quo hic tractamus, pertinere ad
forum Ecclesiasticum.

Nec verum est, quod dicebatur: Legem
illam esse canonizatam à Celestino, Grego-
rio & Joanne. Nam Celestinus loquitur in
casu particulari; sic enim incipit illud cap.
Videtur nobis, quod secunda, quam contra pro-
bhibitionem Ecclesiæ duxit, non sit uxor, etiam si
primam non habet (solemniter) desponsatam.
Nam quod contra interdictum &c. ut suprà.

Et continuo subditur: *Quia igitur ea,*
quam inordinate superduxit, prohibitione reni-
rente, *uxor non est, cogendum est eam recipere,*
quam juravit & desponavit (clandestine) &
ex qua problem genuit, ut juramenti religio non
*resipendatur, & fides ad invicem promissa ser-
vatur, & proles in cultu Dei nutritiatur, & edu-
cetur, & ali exinde occasione peccandi, &*
alias decipiendi assumere non valeant.

Loquitur ergo in casu, quo post sponsalia
& copulam cum una, contrahitur Matrimo-
nium cum alia; tunc enim præsumitur, priora
sponsalia transisse per copulam in Matrimo-
nium, iuxta cap. *Is qui fidem, de Sponsal.*
& ita præsumit Ecclesia secundum Matrimo-
nium esse irritum. Alioquin valere Matrimo-
nium, initum contra interdictum Ec-
clesie, aperte decernitur cap. 1. & 2. extra

16. Potest etiam ratio reddi: quia quæ sunt
contra ius naturæ, prohibens factum, sunt
infœcta & irrita: ut quia ius naturæ prohibet
Matrimonium contrahere cum altera, post
contractum cum prima; id est etiam talis con-
tractus irritus est; ergo similiter actus huma-
næ legi prohibitus, eo ipso irritus est. Conse-
quentia live paritas probatur: quia idcirco
actus prohibitus jure naturali censetur irri-
tus, quia est in honeste & malus; nec est ve-
risimile, naturam sic esse institutam, ut quod
malum & in honestum est, sit aliquius valo-
ris & utilitatis. Similiter vero actus, humanæ
legi prohibitus, malus est & in honestus; nec
est verisimile corpus politicum sic esse insti-
tutum, ut mala & in honesta aliquius valo-
ris sint.

Venio ad Joann. & dico: ex verbis relatis aut Joanne.
satis colligi, l. *Non dubium*; sic intelligendam
esse, ut non decernat factum contra legem
esse irritum ipso jure; sed irritandum fore à
judice in iudicio, ope exceptionis, & id est in-
digere judicis sententia. Quid enim aliud sig-
nificant illa verba: *Per leges dissolvi meretur?*

Quod & ipsum indicatur in dicta lege,
Non dubium, ibi: *Sed pro infectis etiam haben-*
tur. Itemque: *Nullum contractum inter eos vi-*
deri volumus subiectum, quod spectat ad
actum hominis, id est, declarari & judicari
debere per hominem contra eum hujusmodi
nullum seu infectum, ipsum rescindendo.
Jam autem Matrimonium semel validum,
nequit per hominem rescindi; ac proinde in
eo nequit dicta lex, *Non dubium*, habere
locum.

Ex his patet responsio ad Reg. 64. scilicet,
in iure aliquando ea dici pro infectis haberis,
qua non omnino firmiter subsistunt, sed re-
vocabilia seu irritabilia sunt; jam autem
quod contra iuris prohibitionem fit, sapè
tale est, ut per judicem revocari mereatur; &
id est dicitur infectum, quia non firmiter fa-
ctum. Igitur Regula illa non alloquitur ho-
minem privatum, sed Judicem, eumque in-
struit, ut videat, in quo gradu actus sit con-
tra ius, & ita illum puniat & retractet.

Aliquando enim actus non solum est con-
tra ius, dum sit, sed etiam cum impletur, &
tunc sine dubio irritandus est. De quo casu
loquitur l. 6. Cod. de Pactis: *Pacta quæ con-*
tra leges constitutionesque, vel contra bonos mo-
res sunt, nullam vim habere indubitate juris est.

Aliquando autem actus est contra ius irri-
tans; s' expissimè contra ius tantum prohibens;
& quamvis tunc à parte rei valeat, potest ta-
men in pecuniam delicti à judice rescindi,
ad eumque pro infecto haberis, id est, sic haberis,
ac si factus non fuisset.

Nonne lex 1. Cod. de Rescindenda ven-
dit emptionem male fideli irritam esse docet?
Si pater, inquit, tuus per vim coactus domum vend-
vendidit: ratum non habebitur, quod non bona
fide gestum est, male fideli enim emptio irrita est.
Et tamen communis DD. sententia cum
Gloss. in d. Leg. verb. *Irrita*, interpretatur,
irritandam esse. Porro irritatio in casu no-
stro non habet locum, cùm, ut suprà dixi,

Matri-

Matrimonium semel validum, non irritatur per potestatem humanam iuxta illud Christi Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separat.* Itaque nec illa Reg. juris, *Quae contra ius sunt, debent pro infectis haberi*, ullatenus probat oppositum nostrae Conclusi.

21.
Quaedam
prohibita
jure natura-
li valent.

Sed nequa ratio suprà allegata; nam facile responderetur neg. Antecedens quædam enim prohibent jure naturali, quæ tamen facta tenent; v.g. contrahere Matrimonium cum aliqua de præsentis, postquam cum alia contracta sunt sponsalia, prohibetur jure naturali, & tamen posterior contractus valet. Item, contrahere post votum simplex castratis, vendere aliquid ultra justum pretium & similia.

Non idem
præcisè ali-
qua sunt ir-
rita jure na-
turali, quia
mala.

Nec verum est, quod dicebatur in probatione Consequentiæ, idcirco esse aliqua irrita jure naturali, quia sunt mala; non idem namque præcise sunt irrita, sed quia vel actus caret debitâ potestate in efficiente, vel quia, si valeret, actus relinqueret post se effectum indecentem; ob quas ferè causas cum proportione lex humana, licet formaliter solum prohibeat actum, aliquando etiam virtualiter eum irritat.

22.
Mala etiam
naturalia
habent suas
utilitates.

Quod autem addebatur in confirmatione, de utilitate mali, non habet difficultatem, Primo; quia, etiam in naturalibus, mala habent suas utilitates; tum quia ex his magis elucescunt bona; tum etiam, quia possunt mala esse conditions seu principia bonorum, sicut de privatione dicunt Philosophi, eam esse principium generationis; similiter etiam in moralibus possunt subinde esse principia seu conditions quorundam effectuum moralium.

Actus malus
secundum
aliquam ra-
tionem po-
test esse bo-
nus.

Secundò; quia, licet verum sit, hanc, quam diximus utilitatem, non per se, sed per accidens attribui malo, præcise quæ malum est; attamen actus, qui substat formalí malitia, potest secundum quædam rationem esse bonus, & ita bonum aliquem effectum per se operari. Sic contractus de præsenti cum una, post contracta sponsalia cum alia, licet sit malus, malitia infidelitatis, respectu prioris sponsæ; est tamen bonus ex genere suo, scilicet ex proprio objecto & fine, & ita inducit vinculum Matrimonii cum posteriore.

23.
Hac Regula:
Quotiescumque

Consimiliter in casu proposito, tametsi Matrimonium clandestinum sit malum, propter inconvenientias, quæ ut plurimum, sumpsuâ malitia hominum, ex eo sequuntur; equidem ex objecto suo & fine, seclusa malitia hominum, est actus bonus, & ita inducit vinculum Matrimonii, quamdiu Ecclesia illud irritum non fecit.

Hac Regula:
Quotiescumque

Quæ cùm ita sint, liquet profectò, hanc Regulam: *Quotiescumque lex prohibet actum fieri, & actus alioquin est irritabilis, semper irritat illum, si fiat, patet, inquam, falsissimam*

esse, si universaliter accipiat, ut proprie-
dum infinitis exemplis demonstratur, q[uod] pro-
rum aliqua adducit Gloss. in dict. cap. VIII.
dist. 10. verb. *Dissolvi*, ubi sic ait: *Hoc lo-
gula multa recipit infantias: contra legem
enim fit, si contrahitur post simplex votum*
eadem est ratio omnium impedimentorum
quæ à DD. vocantur impeditia & mor-
talia: *tamen contractus tenet*; n[on] 27. 1. 1.
Nuptiarum. *Item prohibetur, ne simulatu-
ratur sub condicione, tamen si lata fuerit, tunc*
n[on] 2. q. 6. §. Biduum, circa prīm. Item pro-
batur, ne Episcopus consecret alterius Ecclesie
tamen si consecraverit. Sed die quodam
Regula intelligitur de talibus, ubi est pena
causa prohibitionis, scilicet, ne filius concur-
sum Matre. *Vel dic, quod merentur aliqui*
ni nisi ubi per constitutionem aliam solutum.
Hæc Glossa.

Addit: *Iuslum alearum prohibitum;* tamen ex communiori sententiæ nostra
irritus, quin inducat obligationem dicitur.
Item, habenti votum ingratitudinis
& am Religionem, prohibuit stipendiis
laxiore, valet tamen Professio, dicitur
cap. penult. de Regulari, in 6. Curyap[er]
Regula etiam non possit fallere in Matrimoniis
no[n] clandestino?

Profsus fallit. Ut proinde Matrimonium
clandestinum ratum & verum fuerit Matri-
monium quamdiu Ecclesia illud irritum, At-
ter non fecit. Porro non semper antequam do-
cumentum fecisse, existimo jam latitudinem ful-
se, tametsi semper fecerint probatum leu-
malum.

Quæris, quæ malitia venial, an mortalit[er].
Respondeo; mortalit[er], nos solidare, sed non
etiam post Tridentinum. Quod ante Triden-
tinum, quando Matrimonium era-
dum, nemo dubitat; nam id manifeste-
bant gravissima damna; inde conquis-
suprà enumerata, & gravissima veniale
bus utitur Trident. dicens: *Nihilominus
Ela Dei Ecclesia ex iubilissimis causis illis
detestata est, atque prohibuit: ita ut Eru-
Papa vocet ea Matrimonia, non coniugia
aut adulteria, aut contubernia, aut fornicatio-
nes, quæ indubie sunt peccato-
talia.*

Adde gravissimas penas, quibus afflic-
tur non solum ipsi contrahentes, sed etiam
hujusmodi Matrimonii assistentes, c. fin. &
Clandest. despons. ibi: *Si quis vero longius
clandestina, vel interdicta conjugia, inire pos-
sumperit in gradu prohibito, etiam ignorante,
soboles de tali coniunctione suscepit, prorsus illa
gitima censeatur. Et infra: Sane si parochia
Sacerdos, tales coniunctiones prohibere con-
serit, aut quilibet, etiam Regularis, qui ei pre-
sumperit interesse, per triennium ab officio ful-*

penitentia, gravissimis puniendis, si culpe qualitas
potestaverit.

Et quidem hec poena non concernunt quodcumque Matrimonium clandestinum, sed illud tantum, quod contrahitur in gradu prohibitory patet ex verbis mox allegatis. Generaliter autem in Concilio Turonensi sub Nicoloao V. c. 12. prohibetur sub poena excommunicationis afflire Matrimonii clandestini, hisce verbis: *Quia per clandestina Matri-
nia, a SS. Patribus non sine causa, & merito pro-
hibita, multa mala eveniunt, prohibemus, Ne
quis Presbyter secularis aut Regularis de cate-
rotalia Matrimonia celebrare aut solemnizare
præsuma, sub pena excommunicationis.*

Item Concil. Senonense sub Clemente VII. c. 39 in fine: *Sed cum ex clandestinis Matri-
moniis gravia eveniant inde scandala &
pericula, volumus omnes contrahentes, consulen-
ti, scientes, interessentes, auxiliantes & adju-
vantes, sententia excommunicationis ipso facto
subiaceat. Omitto poenam excommunicationis,
qua imponitur contrahentibus Matrimoniis
clandestini Leg. 49. Tauri. Quis adhuc dubitet de peccato mortali, saltem pro
illo tempore, quo Ecclesia non fecit hujus-
modi Matrimonia irrita?*

Nunquid etiam pro illo tempore, quo Ecclesia fecit hujusmodi Matrimonia irrita? Affirmavimus sup. & rursus affirmamus cum Sanchoo sup. disp. 3. n. 6. quia contravenitur præcepto gravissimo & justissimo Tridentini, qui sese 24 in Decret. de refor. Matr. præcipit, inherendo vestigiis Concilii Lateranensis, trinas denuntiationes, ut patet ex verbis eius supra relatis, & insuper, ne Matrimonium contrahatur sine Parochio & testibus, ibi: *Quod si aliquando probabili fuerit suspicio,
Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot
præcesserint denuntiationes, tunc vel una tan-
tum denuntiatio fiat; vel saltem Parochio &
duabus vel tribus testibus præsentibus Matri-
monium celebretur.*

Et poltquam irritavit Matrimonium, alter contractum, actutum subiungit: *Insuper Parochum & alium Sacerdotem, qui cum mi-
nore scismatis numero, & testes, qui sine Parochio
vel Sacerdote, hujusmodi contractui interfe-
rint, nec non ipsis contrahentes graviter arbi-
trio Ordinarii puniri præcipit.*

Igitur Trid. iura antiqua, quibus attentis, hoc Matrimonium culpa erat lethalis, minime intendit corrigeri, sed potius ea confirmare, relinquens gravitatem poenæ arbitrio Ordinarii, quod non solet facere pro peccatis venialibus.

Sed dicit aliquis, cum Matrimonium clandes-
tinum jam sit irritum, cessant illa incon-
venientia seu damna, propter quæ antiquius tam graviter erat prohibitum; ut proinde lo-
lum videatur esse aliquis actus otiosus; cum

enim contrahentes noverint, Matrimonium non posse subsistere, non habent efficacem contrahendi voluntatem; nam haec ad impossibile ferri nequit.

Respondet Sanchez. sup. licet consensus effi-
cax esse non possit circa objectum impossibi-
le, potest tamen dari complacentia circa illud, Solvitur ex
qua similiiter peccatum mortale est; quia vi-
delicet obiectum ejus mortale est, scilicet Matrimonium clandestinum validum. Igi-
tur vel intendunt celebrare Matrimonium,
non tantum ut contractus est, sed etiam ut est
Sacramentum, & manifestum est peccare mor-
taliter, confiendo Sacramentum invalidum.
Vel non intendunt celebrare Matrimonium,
sive in ratione contractus, sive in ratione Sa-
cramentum; & siquidem habeant justam causam,
sicut possunt habere, nullatenus peccant; si in-
minus, peccant, saltem peccato otiositatis.

Num etiam contra prohibitionem Tri-
dentini? Revera non contrahunt Matrimoniū clandestinū, cū nullum ejus effec-
tum obtineant, aut velint obtinere. Sed hoc
perrarum est in hujusmodi contrahentibus;
nam communiter intendunt effectus veri
Matrimonii, quantum in ipsis est, & maximè
copulam, qua cum ipsi mortaliter sit illi-
cita, sequitur ipsos in tali Matrimonio mor-
taliter peccare, saltem contra virtutem casti-
tatis.

Quare merito Ecclesia graviter prohibuit
tale Matrimonium, tamētē invalidū; quām-
vis enim per illam irritationem cessent per-
petua adulteria, tamen non cessant fornicationes,
maximè, quando altera pars bonâ fide
putat Matrimonium esse validum. Unde hu-
jusmodi Matrimonium, ut solet contrahi,
non solum est prohibitum jure positivo, sed
etiam jure naturali.

Nunquid etiam Matrimonium clandes-
tinum validum? Affirmat Sanchez suprà n. 8
& probat; quia ex natura rei continet in se
malia gravia; cedit enim in detrimentum pro-
prietatis & utriusque conjugis, cū facilè possint
ad alias nuptias transire, & est Reip. nocivum,
contrariumque ejus paci ac quieti. Et
ita videtur sentire D. Thomas 4. dist. 2. q.
un. a. 3. ad 3. ubi relatis damnis, ex hoc Ma-
trimonio confusuribus, addit: *Et speciem
turpitudinis præter hoc habent.* Et tenet Cajetanus,
sibi contrarius, Sum. verb. Matrimoniū.
tit. *Contractus Matrimonii potest ex sep-
tem capitibus reddi vito/us.* Et scito peccatum
esse. vedi Tertium caput unde peccatur in contra-
ctu Matrimonii est modus clandesinus, dicens:

Hic modus dupliciter intelligitur. Primo,
si contrahitur, omisis bannis, ut sciatur im-
pedimenta, si quæ sint &c. Et hoc habet lo-
cum, ubi hæc confuerunt servari. Ubi au-
tem non consueverunt hæc fieri, non incur-
ritur peccatum, omitendo hæc, quæ ex po-

I i i

fatu

29. Solvitur ex
Sanchez.

30. Merito Ec-
clesia gravia-
ter prohibuit
tale Matr.

31. Duplex est
modus clan-
destine con-
trahendi.

situo sunt iure. Alio modo intelligitur, si contrahitur non in facie Ecclesie, hoc est, occulte, finè sufficientibus testibus, qui Ecclesiam representant. Et quia hoc est de jure naturæ, tum ratione publici actus, qui exigunt ad hoc, ut in sociali vita personæ se habeant, ut conjuges, tum ratione scandalis, tum ratione periculi quotidiani, quo transiit ad secunda conjugia, omisso conjugio clandestino, idem hoc non potest fieri abesse peccato mortali, nisi per accidens. Hæc illi. Sed contra facit; quod Superior humanum nequeat dispensare in lege nature, ut conmuniter docent Theologi in tract. de Leg. &c. Si. M. 1. 1. 1. 1.

Plures alios Auctores citar ibidem Sanchez pro sua sententia, que indubie probabilis est; ex eaque recte infertur, infideles, clam contrahentes, lethaliter delinquare, contra jus naturae.

Si objicias: Matrimonium clandestinum in multis casibus olim licebat, ut fatentur Omnes cum D. Thomas supra in corpore, ibi: **Quamvis peccant sic contrahentes** (scilicet in occulto) nisi per aliquam legitimam causam ex-
delicet non prohibet quodcumque Matrimonium clandestinum, sed illud solamente hic & nunc habet annexum periculum, dali, dum alii nesciunt, esse conjugantes que putant vivere in fornicatione;

Respondeat Sanchez suprà n. 9. quædam
cœlum, ne postea alter alterum deam, &
aliam ducat, & sic deseratur prole, &
tua adulteria committantur.

Sicut lex naturalis prohibens homicidium non prohibet quilibet occisionem, sed occisionem tantum iusti et iusitatis.

intrinsecè , quin iustis de causis honesta esse possint , ut occidere hominem , habere plura beneficia , & hujus generis est Matrimonium

Si infestes, cessante fine legis in particulari, non cessat lex; ergo si *Mariumonitum* clandestinum jure naturæ est malum ob inconvenientia, quæ ex ipsa natura sunt sequi, quamvis in aliquo casu [speciali] ius obstat, adhuc currere ad Superiorem, pro dispensatione in lege prohibente homicidium; sed postea per se ipsum cessat, sive non obligatur circumstantis, utpote propter mentem lati, pari certe ratione lex prohibits *Mariumonitum* clandestinum, cum *Sacerdos* finis

vis in aliquo casu specialiis obvictur, adhuc erit illicitum.

Respondent Quidam (inquit Sanchez supra) legem editam propter finem bonum, non cessare cestante fine: secundum lex principia, dicitur quod si finis non est, non est causa.

nium clandestinum, quam Sanchez fupra comparat legi prohibiti hominum, per se cessat, five non obliga, quando celat hic & nunc illa inconveniens, quia proli circumstantis la.

cipaliter editur ad vitanda inconvenientia, qualis est lex prohibens Matrimonia clandestina; tunc enim non obligat in iis casibus, quibus omnino cessant. Sic Cajetanus tom. I. Q. 1. S. 2. q. 1. s. 1.

Opuscul. tract. 12. de Matr. q. 2. ubi sic ait: Quum contractus clandestinus non sit secundum se malus moraliter, sed ratione in-

*Caudatum et morsum suum, sed latronem
convenientium, ex illo consequentiam, id est
in casu, quo cessarent omnia inconvenientia,
licitum esset contrahere clandestinè, quo-
dam clausum esse.*

Et sanè, quod mala illa non fini intrinsecis Matrimonio, ita ut per se ex modicis contrahendi necessariis & infallibiliter constitutis, non possit esse, nisi adhuc, ut

Sed hæc responsio displicet Sanchio, quia, inquit, lex vetans noctu arma deferri, tenet ad vitandas rixas; non tamen definit obli-

Unde melius responderet Petrus de Ledef-
ter, quod non tam virum, sed etiam deum con-
siderare debet, non tam deum, sed etiam
virum, ita pacificum, ut in eo rixæ per-
iculum omnino cessaret.

Contra hanc Conclusionem, in illis casibus non posita malitia humana, & ideo jure naturae esse illicitum.

Digitized by srujanika@gmail.com

Digitized by srujanika@gmail.com

For more information about the study, please contact Dr. Michael J. Hwang at (310) 206-6500 or via email at mhwang@ucla.edu.

Avvero Dicat illo sup. probans suam sententiam, sic ait: Si contrahere ab his testibus, jure naturali esset peccatum, ideo esset, quia sic contrahentes exponuntur tali periculo; huic autem regulariter non exponuntur; quavis enim id aliquando accidat, ob peculiarem quorundam malitiam aut fragilitatem; non tamen id adeo frequens est, neque homines ad id tam proni sunt, ut merito generaliter quisque possit timere se ipso, quod defteret suum conjugem, nisi in contractu adhibeat testes, maximè cum possit huic periculo subveniri alii viis, ut si paulò post velint alios certiores facere de initio Matrimonio, aut chirographum tradere, aliave similia remedia adhibere, non ergo sic absque testibus contrahere, est jure naturali, seu ex natura rei illicitum, cum ex natura rei non sit tale periculum annexum, & in iis casibus, in quibus forte sit, possit alia remedia adhiberi. Hæc ille.

Ego autem dico: si illud periculum non est frequens, neque homines ad id proni sunt, quæ ratio sufficiens erat, ut Trident. Matrimonio clandestinum irritaret? Irritavit autem; quia animadvertis, prohibitiones juris antiqui, propter hominum inobedientiam, jam non prodest; & perpendit graviora peccata, quæ ex clandestinis conjugiis ortum habent, ut habetur in Decret. de reform. Matt. c. 1. ibi: Verum cum S. Synodus animadvertis, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam, jam non prodest; & graviora peccata perpendat, quæ ex iisdem clandestinis conjugiis ortum habent &c. Ergo tempore Trident. videtur illud periculum fuisse satis frequens, & homines ad id satius proni; nam propter rariora peccata, non videtur quod Ecclesia contra opinionem multorum PP. qui vel negabant potestatē irritandi, aut saltem causam sufficientem irritandi, non videtur, inquit, quod Ecclesia irritasset illa Matrimonia.

Utrum sit de hac frequentia, aut infrequentia periculi, si revera subest periculum proximum graviorum peccatorum, quæ ex clandestinis Matrimonio ortum habent; indubit, sicut illa graviora peccata, putat perpetua adulteria, jure naturæ prohibentia, ita etiam tali casu jure naturæ prohibetur Matrimonium clandestinum, quod est occasio illorum peccatorum; quippe periculum proximum peccati eodem precepto prohibetur, quo ipsum peccatum. Sin autem à parte rei nullum subit periculum, sicut fieri potest, dico, in talibus circumstantiis, non esse jure naturæ prohibutum Matrimonium clandestinum; adeoque licitum, secluso jure positivo.

Ergo licitum infidelibus, qui non obligantur legibus Ecclesiæ; fidelibus autem illicitum, propter jus Ecclesiasticum, quod etiam tunc non cessat; prout bene notavit Coninck hic disp. 26. n. 21. ubi docet, cessan-

te ratione legis in particulari, cessare jus na-
turali, quod posset
in lege naturali, ex
Coninck.

Cujus, inquit, ratio est; quia et si primum motivum, cur legislator aliquam actionem prohibeat, sit periculum mali, quod inde natum est sequi; proxima tamen ratio prohibitions est, dirigere communitatem in evitacione illius mali. Quare necessariè eam actionem prohibet non tantum in casu, in quo hic & nunc est periculum illius mali; sed generaliter, etiam ubi in particulari nullum tale periculum est; quia alias maxima hominum pars, vel ex imprudentia vel ex temeritate sibi persuaderet, ibi hic & nunc nullum tale periculum imminere, etiam ubi maximè imminet, quam imprudentiam dirigere & temeritatem refrenare immediatè intedit lex positiva, cuius est, defectum legis naturalis, quæ multos ob eorum vitium non sat cohibet, supplere. Quare quamdiu illud periculum in generali manet, nunquam tota ratio legis positiva omnino cessat, & consequenter nec obligatio legis.

41.
Quae sit rea-
tio obligandi
in lege natu-
rali.

Secùs est in lege naturæ, in qua tota ratio obligandi, est necessaria convenientia, vel inconvenientia objecti cum natura rationali, quæ si hic & nunc omnino cesset, cessat tota ratio legis, & omnis obligatio. Hinc est in lectione librorum hereticorum, in coabitacione Clericorum cum juvenculis, Matrimonio clandestino, & aliis ferè omnibus, quæ lege positiva prohibita sunt, ratio prohibendi sit periculum alicuius mali; tamen merito generaliter prohibita sunt, etiam iis, quibus forte tale periculum non imminet. Tamen spectato solo jure naturæ, quoties periculum absit, ea omnia licita sunt. Si enim nullum esset jus positivum, illa prohibens, qui moraliter certi essent, nullum hic & nunc inde imminere mali periculum, licet clandestinè contraherent, ac libros hereticos legerent, sicut licet id faciunt, quibuscum dispensatur est. Hucusque Coninck.

42.
An Matr. clandes-
tinum posset
aliquando
bonificare?

Et disp. 27. n. 5. ita scribit de Matrimonio clandestino: fateor tamen tale Matrimonium non habere in se præcisè, cur possit honestè appeti, quæ clandestinum est, immo verè habere communiter aliquam indecentiam & speciem mali, ut D. Th. sup. norat. Quia decet nos visitare ea omnia, ex quibus posset aliquid mali oriiri, et si credamus non oriturum. Et omnino convenit ita nos agere, ut etiā hominibus patet, nos non male agere. Positam tamen legitimam causam, seclusi Ecclesiæ prohibitione, etiam honestè potest appeti, sicut lectio libri hereticorum, & alia similia. Hæc ille, & nos cum illo.

Quæro autem ulterius: an sicuti peccat mortaliter, saltem contra jus positivum Ecclesiæ, qui hodie contrahit Matrimonium clandestinum irritum, ita quoque incurrit poenas antiquas Matrimonii clandestini, quando adhuc erat validum? Responsio erit.

l. iii. 2 CON-